

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

Osobnost člověka

Část první Obecná část

Hlava II Osoby

Díl 2 Fyzické osoby

Oddíl 6 Osobnost člověka

§ 81-117

Základní pojmy

- Člověk - biosociální bytost
- Fyzická osoba - soubor vlastností vyžadovaných právem k potenciální účasti na právních vztazích

Vznik a zánik fyzické osoby

- Spojen s biologickou existencí člověka
- Člověk má právní osobnost od narození do smrti (§ 23 NOZ)
  - Narození
    - Nasciturus (§ 25)
  - Smrt (prohlédnutí těla, veřejná listina - § 26/1)
    - Prohlášení za mrtvého soudem i bez návrhu (§ 26/2), pokud byl člověk účasten takové události, že se jeho smrt vzhledem k okolnostem jeví jako jistá - „nevyvratitelná“ domněnka určení dne smrti („platí“)-*lze vyvrátit (§ 76/2)*
    - Domněnka smrti (vyvr.-§ 76) § 71 („lze mít důvodně za to, že zemřel“) - na návrh
    - Prohlášení za mrtvého nezvěstného (§ 66n. - § 72-75) - na návrh

Právní status fyzické osoby

Pasívní:

- Právní subjektivita - právní osobnost
- Soubor základních práv a svobod fyzické osoby (ústavní předpisy) - **ochrana osobnosti (§ 81-117 NOZ)**

Aktivní:

- Svěprávnost
- Deliktní způsobilost
- Účastenství v konkrétních právních vztazích (může být pasivní i aktivní)

Osobnost člověka - systematika

§ 81 - 117:

- 1) Obecná ustanovení § 81-83
- 2) Podoba a soukromí § 84-90
- 3) Právo na duševní a tělesnou integritu § 91-103
- 4) Práva člověka převzatého do zdravotnického zařízení bez jeho souhlasu § 104-110
- 5) Nakládání s částmi lidského těla § 111-112
- 6) Ochrana lidského těla po smrti člověka § 113-117

1) Osobnost člověka - obecný režim

- **Subjektem osobnostních práv je fyzická osoba od svého narození (včetně *nascitura*, pokud u něj platí fikce narození - viz výše) až do své smrti.**
  - **Ochranu osobnosti člověka může uplatnit:**
    - **dotčený člověk**
    - **vedle něj a za podmínky souhlasu (je-li schopen projevit vůli) i právnická osoba, souvisí-li zásah do jeho osobnosti s jeho činností v PO (§ 83 odst. 1).**
  - **Po smrti člověka:**
    - **kterákoli z osob blízkých (§ 22) a**
    - **souvisí-li zásah do osobnosti s činností v právnické osobě, PO: pouze negatorní a odstraňovací žalobu.**
- Zvláštní režim má rozhodování o nakládání s lidským tělem, lidskými ostatky a pozůstatky (§ 92, 113n.).

1) Osobnost člověka - obecný režim II

Předmět osobnostních práv člověka vymezen:

1) obecně:

- 1) osobnost člověka včetně všech jeho přirozených práv a
- 2) svoboda člověka žít podle svého (§ 81 odst. 1),

2) demonstrativním výčtem:

- 1) život a důstojnost,
- 2) zdraví,
- 3) právo žít ve zdravém životním prostředí,
- 4) vážnost,
- 5) čest,
- 6) soukromí a
- 7) projevy osobní povahy (§ 81 odst. 2).

(Výčet není shodný s názvy pododdílů odd. 6)

2) Podoba a soukromí § 84-90

Hlavní podmínky ochrany:

- Svolení dotčeného člověka k zásahu;
- Zásada rozumnosti (§ 85 odst. 2, § 87 odst. 2);
- Svolení není třeba u zákonných licencí; jimi jsou:
  - u soukromí obecný zákonný důvod (§ 86);
  - u pořízení nebo použití podobizny nebo zvukového či obrazového záznamu:
    - výkon a ochrana jiných práv nebo právem chráněných zájmů jiných osob (§ 88 odst. 1),
    - úřední účel (úřední licence),
    - vystoupení v záležitosti veřejného zájmu (§ 88 odst. 2),
    - použití přiměřeným způsobem k vědeckému nebo uměleckému účelu (vědecká a umělecká licence),
    - použití přiměřeným způsobem pro tiskové atd. zpravodajství (zpravodajská licence - § 89).
- Zákaz zneužití licence (§ 90).

3) Právo na duševní a tělesnou integritu § 91-103

- Právo člověka být informován před zásahem-§ 94, po zásahu-§ 103;
- podmínky zásahu jsou přiměřené závažnosti zásahu (§ 93 odst. 1, § 96 odst. 1,
- zachování důstojnosti i zemřelého člověka;

3) Právo na duš. a tělesnou integritu II

- souhlas dotčeného člověka se zásahem,
  - Nevyžaduje se, je-li pro zásah zákonný důvod (§ 93/1);
  - k souhlasu dotčeného se způsobením závažné újmy se nepřihlíží (§ 93/1);
  - max. míra respektování autonomie vůle nezletilého při rozhodování o zásahu do jeho integrity;
- nelze-li získat relevantní souhlas dotčeného člověka, může udělit souhlas zákonný zástupce, je-li to ku přímému prospěchu osoby;
- stanovené pořadí dalších osob oprávněných udělit souhlas se zásahem (zejm. § 98/1)
- zákonná forma souhlasu k některým zásahům do integrity člověka;
- není-li stanovena písemná forma souhlasu, platí vyvratitelná právní domněnka, že byl souhlas udělen (§ 97/2);
- možnost neformálního odvolání uděleného souhlasu;
- možnost vyloučení souhlasu ve stavu akutního nebezpečí či nouze;
- souhlas (přivolení) soudu se zásahem v zákonem stanovených případech (§ 100/1,2, § 101), též § 65 ZŘS: **Řízení o přivolení k zásahu do integrity**

4) Práva člověka převzatého do zdrav. zařiz. bez jeho souhlasu § 104-110, § 66n. ZŘS

- souhlas dotčeného člověka (§ 104);
- zákonný důvod pro převzetí a držení bez jeho souhlasu (§ 104);
- zásada přiměřenosti (§ 104);
- neprodlená oznamovací povinnost osobám a v pořadí dle § 105/1;
- oznámení soudu do 24 hodin a rozhodnutí soudu o opatření do 7 dnů (§ 105/2);
- vysvětlovací povinnost osobám a v pořadí dle § 106-107;
- právo na důvěrné jednání se zástupcem, důvěrníkem nebo podpůrcem (§ 108); podpůrce viz § 45n.
- právo na přezkum nezávislým lékařem a ingerence soudu (§ 109);
- nezávislé právo na odmítnutí určitého zákroku nebo léčebného výkonu (§ 110).

5) Nakládání s částmi lidského těla § 111-112

- právo dozvědět se o naložení s odňatou částí vlastního těla (§ 111 odst. 1);
- vázanost použití části těla žijícího člověka k účelům zdravotnickým, výzkumným nebo vědeckým na souhlas člověka (§ 111 odst. 2);
- vždy výslovný souhlas k užití odňaté části těla k účelu svou povahou neobvyklému (§ 111 odst. 2);
- shodný režim pro části lidského těla a to, co má původ v lidském těle (§ 111 odst. 3);
- přenechání části svého těla jen za podmínek stanovených jiným právním předpisem; avšak vlasy a jiné bezbolestně odejmutelné a přirozeně se obnovující části lidského těla lze přenechat jinému i za odměnu a hledí se na ně jako na věc movitou (§ 112).

6) Ochrana lidského těla po smrti člověka § 113-114

- Právo čl. rozhodnout o naložení s jeho tělem po smrti (§113 /1);
- K pitvě člověka nebo použití jeho těla pro potřeby lékařské vědy, výzkumu nebo výuce je třeba souhlasu zemřelého (*contradictio in adiecto*);
  - Souhlasu zemřelého není třeba, pokud jiný zákon nestanoví jinak (§ 113 odst. 2).
  - (§ 115 - 117 zrušeny)

6) Ochrana lid. těla po smrti člověka II

Pohřeb člověka:

- Právo člověka rozhodnout o svém pohřbu: přechází na manžela a není-li ho, na děti zemřelého, ne-li, na rodiče, ne-li, na sourozence, ne-li, na kteroukoli z osob blízkých (§ 114 odst. 1, osoba blízká viz § 22);
- Náklady pohřbu a opatření pohřebiště se hradí z pozůstalosti; nestačí-li pozůstalost k vyhovění přání zesnulého, alespoň slušný pohřeb podle místních zvyklostí (§ 114 odst. 2);
- Není-li postačující pozůstalosti a osoby ochotné uhradit náklady pohřbu, užije se jiného právního předpisu (§ 114 odst. 3).